

מתניתין:

סתם בצק, נתנו בו חכמים סימנים של שלבי ההחמצה, לידע אם החמיץ או לא. כגון שהכסיפו פניו, או שנוצרו בו סדקים כגודל קרני חגבים, או שנתערבו סדקיו זה בזה, כמפורט במשנה לקמן.

אלא, שלעתים אי אפשר לעמוד על טיבו של הבצק, ולהכיר אם הופיעו בו סימנים אלו או לא. ואז הוא קרוי "בצק החרש", לפי שמשונה הוא כאדם חרש, שיש לו אזנים אבל אין ניכר בו אם הוא שומע או לא.⁽⁴⁾

בצק החרש — כיצד יודעים בו אם החמיץ או לא?

אם יש בצק אחר כיוצא בו, שנילוש עמו בעת ובעונה אחת — דנים אותו לפי החמיץ האחר. שאם ניכר האחר על פי סימניו שהחמיץ, הרי אף בצק חרש זה אסור. שהרי גילושו באותו הזמן. וכיון שהחמיץ השני, סימן הוא שכבר עבר עליהם הזמן שיש בו כדי להחמיץ.

היכי דמי? כגון דנגע שריץ בהאי בצק, ולא נגע בעריבה עצמה.

כל זמן שהבצק חשוב כדבר בפני עצמו, אין השרץ נחשב כנוגע בעריבה עצמה, ואין היא נטמאת מחמתו.

לפיכך, **בפסח** — אם יש בו כזית, דמחמת איסורו הוא חשוב כדבר העומד להנטל מהעריבה, אין הוא בטל לעריבה אף כשאינו מקפיד עליו. ולכן הוא חוצץ מפני טומאת השרץ, ולא נחתא לה לעריבה טומאה.

ואם אין בו כזית, כיון שאינו צריך ליטלו משם, וגם אינו מקפיד עליו, הרי הוא בטל לעריבה, ואינו חוצץ בינה לבין השרץ. וכיון שנגע בו השרץ, חשיב כאילו נגע בגוף העריבה, ומטמאה.⁽³⁾

אבל בשאר ימות השנה, שלא כשיעורא תליא מילתא, אלא דבקפידא תליא מילתא. הרי אף כשיש בו כזית, דוקא אם מקפיד עליו הוא חוצץ בין השרץ לעריבה מפני טומאת השרץ.

אבל אם הוא רוצה בקיומו, הרי הוא כעריבה. ואם נגע בו השרץ, הרי זה כאילו נגע בעריבה.

לחזק לאין עשוי לחזק.

4. רש"י. והרמב"ם בפרק ה הלכה יג כתב, שכשהבצק משמיע קול כשמכים עליו, הרי זה סימן לחמוץ. והוא שיעור אחד עם סידוק. ו"בצק החרש" הוא בצק שלא משמיע קול זה. ואפילו הכי, לאחר שיעור מיל הוא מחמיץ.

והראב"ד שם פירש איפכא. שכל זמן שלא החמיץ הוא משמיע קול. וכשאינו משמיע קול

3. ואם הוא במקום שאין עשוי לחזק, הרי הוא חוצץ אף בפחות מכזית. שהרי אף בו יש איסור חמץ, ואיסורו חשוב, כמבואר לעיל [מה א] לישנא בתרייתא. צ"ח.

ולפי זה תמה בדברי הרמב"ם, שכתב בפרק כ מהלכות כלים הלכה ט: בצק שבסידקי העריבה שנגע בו שרץ — אם בפסח, הואיל ואיסורו חשוב, חוצץ. ולא נטמאת העריבה! ולא חילק כלל בין כזית לפחות מכזית, ובין עשוי